

Personsentrert omsorg som verdigrunnlag

Anne Marie Mork Rokstad
Sykepleier, postdoktor

Personsentrert omsorg

Det grunnleggende er å bevare synet på personen med demens som en unik person gjennom hele sykdomsforløpet

Personsentrert omsorg – et overordnet nasjonalt verdigrunnlag

- Demensplan 2015 – Den gode dagen
  - mennesker med demens ikke er en ensartet gruppe
  - god demensomsorg innebærer at den enkelte møtes der han eller hun er
  - åpenhet og inkludering skal være viktige prinsipper

- Demensplan 2020 – Et mer demensvennlig samfunn

Bli sett som den jeg er – personsentrert tilnærming

- kjennskap til bakgrunn
  - ta hensyn til hvordan verden oppleves for den som har demens
  - mulighet til å holde fast på sin identitet
  - verdsatt medlem av fellesskapet
- Nasjonale retningslinjer for utredning og oppfølging ved demens bygger på personsentrert omsorg

Personverd

Den status eller verdi som vi tildeler hverandre i gjensidige relasjoner

Vi er alle avhengig av andres anerkjennelse, respekt og tillit

Vår verdi som menneske må bekreftes

Kitwood 1999

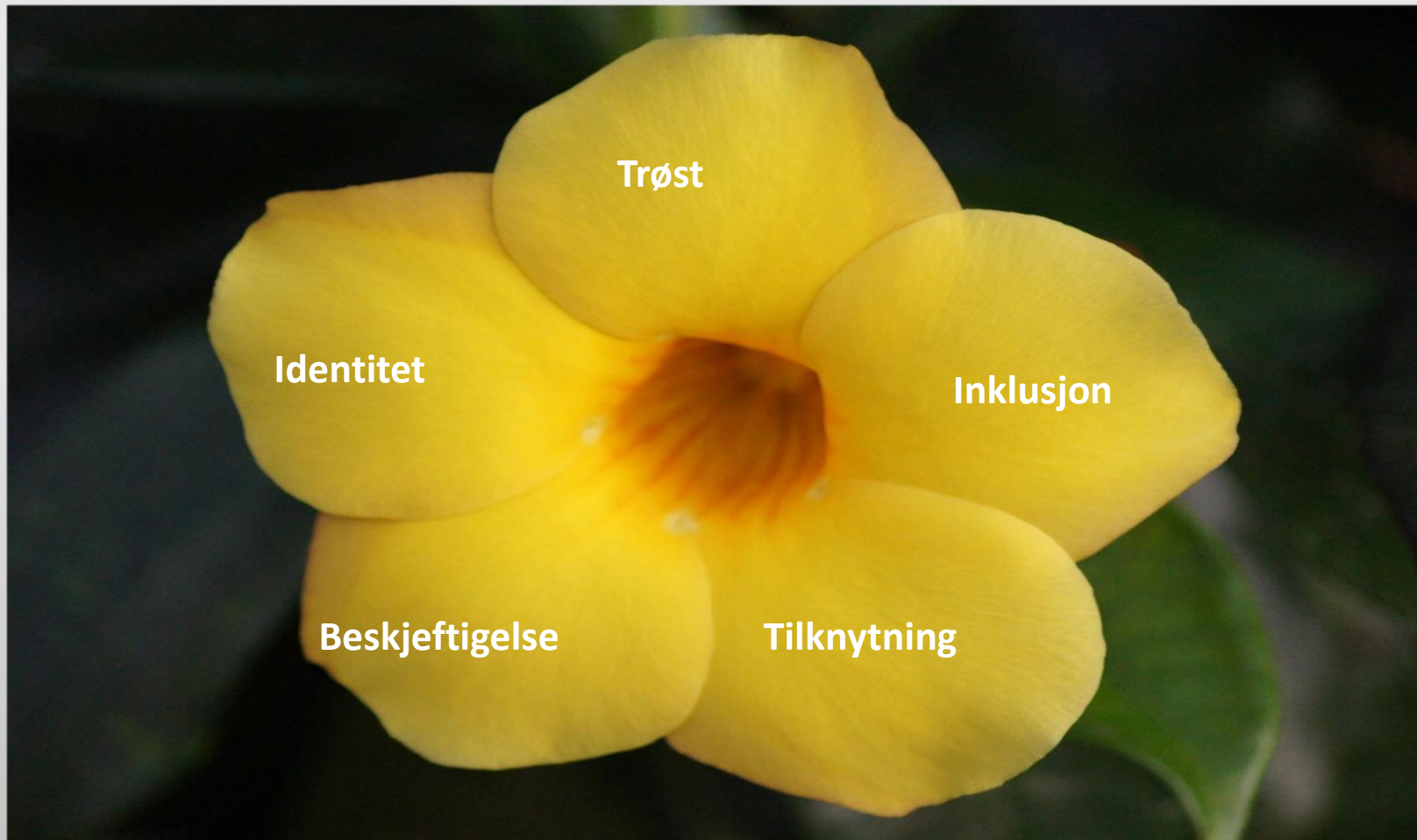
Grunnantakelse:

Den omsorgen personalet yter har en avgjørende innflytelse på utviklingen av det enkelte menneske med demens

Personsentrert omsorg som verdigrunnlag

- **Visjoner og mål som skaper felles retning for arbeidet**
- **Synliggjøre for alle ansatte hva personsentrert omsorg betyr i praksis**
- **Enkle, tydelige mål som brukes i det daglige**
- **Involvere alle**
- **Leder må gå foran som modell og vise hvordan målene skal etterleves**

Grunnleggende psykologiske behov

Eksempel på å møte behovet for trøst

Avpasset tempo - å erkjenne viktigheten av å skape ro og en avslappet atmosfære

i motsetning til

forsering av tempo som innebærer å gi informasjon og presentere valgmuligheter i et alt for høyt tempo til at personen kan forstå og ha tid til å reagere

Eksempel på å møte behovet for identitet:

Aksept som innebærer å gå inn i en relasjon basert på en aksepterende holdning og et positivt syn på personen

i motsetning til

Stempling der det brukes «merkelapper» for å beskrive eller forholde seg til en person

Eksempel på å møte behovet for tilknytning

Ekthet som innebærer å være ærlig og åpen overfor personen på en måte, som er sensitiv overfor personens behov og følelser

i motsetning til

forræderi i form av å lyve eller fortie for å pynte på sannheten, distrahere eller manipulere

Eksempel på å møte behovet for beskjeftigelse:

Oppmuntre **engasjement** ved å anerkjenne og oppmuntre initiativ og deltakelse innenfor personens referanseramme

i motsetning til

avbrytelse som innebærer å blande seg i hva en person gjør eller brutalt å bryte hans eller hennes referanseramme

Eksempel på å møte behovet for inklusjon:

Inklusjon ved å uttrykke ønske om at personen med demens skal føle seg velkommen til deltakelse i fellesskapet

i motsetning til

Ignorering som innebærer å føre en samtale eller utføre en handling under tilstedeværelse av personen, som om han eller hun ikke var der

Metoder og verktøy for å utvikle personsentrert omsorg i praksis

- Dementia Care Mapping (DCM)
- VIPS praksis modell (VPM)
- Marte Meo - videoveiledning
- Verktøy for strukturering av miljøbehandling på individ- gruppe og ledelsesnivå
  - Utviklingsprogram for miljøbehandling Demensplan 2015

Hva er DCM?

”et seriøst forsøk på å ta utgangspunkt i personen med demens ved å anvende en kombinasjon av empati og dyktighet i å observere”

Tom Kitwood, 1997

DCM er et verktøy og en prosess

Verktøyet er kartleggingene vi gjør og måten vi lager koder for det vi observerer

Proessen er å bruke DCM til å utvikle omsorgen gjennom forberedelser til kartlegging, tilbakemelding etterpå, utvikling av tiltaksplaner, gjennomføringen av disse i praksis og ny kartlegging etter noen måneder

Hvordan brukes DCM i praksis ?

- For å lage individuelle tiltaksplaner som kan forbedre beboerenes velvære og trivsel
- For å endre omsorgen på gruppenivå fra oppgavesentrert til personsentrert tilnærming
- Å vurdere utdannelsesbehov og kompetanseutvikling

VIPS praksismodell

Bygger på VIPS rammeverk for personsentrert omsorg (Brooker 2013)

V - verdsetting av menneskets absolutte verdi uavhengig av alder/kognitiv funksjon

I - individuell tilnærming som vektlegger det unike hos hvert enkelt menneske

P - evne til å forstå verden ut fra personen med demens sitt perspektiv

S - etablere et støttende sosialt miljø

Det er seks indikatorer for hvert av de fire områdene som konkretiserer nærmere hva det innebærer

Fagmøter med bakgrunn i VIPS

- Primærkontakt presenterer en utfordrende situasjon med vektlegging av pasientens perspektiv
- VIPS brukes til å analysere situasjonen og det velges ut en eller to indikatorer som grunnlag for videre diskusjon
- Personalgruppen diskuterer og deler informasjon om personen. Fagkunnskap og relevant erfaring trekkes inn når en velger ut behandlingstiltak for utprøving
- Virkningen av foreslåtte tiltak blir nøye fulgt opp av primærkontakt
- Det settes dato for evaluering
- Dokumentasjon foretas av primærkontakt

• Røsvik og Mjørud, 2011

Marte Meo metoden

- En relasjons og kommunikasjonsorientert metode som bruker videoopptak av samspill som veiledningsverktøy
- Hjelp personalet til å finne nye løsninger når samspillet med pasienten blir utfordrende
- Funksjonsstøttende kommunikasjon som grunnleggende prinsipp

Grunnelementer i funksjonsstøttende kommunikasjon

- Behovet for å bli møtt på en trygghetsskapende og tillitvekkende måte – smil, stemmeleie og imøtekommende kroppsspråk
- Oppmerksomhet, bekreftelse og samhandling
- Informasjon om hva som skjer
- Anerkjennelse underveis i handlingsforløpet
- Hjelp til å være i rytme, gi tid til å reagere og gi respons på pasientens initiativ
- Individuelt tilpasset fysisk berøring
- Markere start og avslutning
- Støtte til å tåle og mestre ubehag
- Støtte til å oppnå sosial kontakt med andre

Verktøy for strukturering av miljøbehandling på individ- gruppe og ledelsesnivå

- Holdningsplan: individuell miljøbehandlingsplan
- Døgnrytmeplan: oversikt over gjøremål
- Ukeplan: oversikt over ukens aktiviteter
- Dags- /kveldsplan: daglig planlegging og ansvarsfordeling
  - Røen og Sund Storlien 2015

Kjennetegn ved organisasjoner som lykkes med utvikling av personsentrert omsorg

- Tydelig og gjennomarbeidet visjon og hovedmålsetning
- Deltakende ledere - er «modeller» for vedtatte endringer
- Myndiggjøring av personalet innenfor målsettingens rammer (empowerment)
- Fokus på stødig kurs i fagutviklingsarbeidet
  - Rokstad et al. 2013

Det er et zuluordtak som er veldig sant: «Et menneske er et menneske gjennom andre.» Gi oss trygghet, en klem, en mening med livet. Verdsett oss for det vi fortsatt kan og er og gi oss visshet om at vi kan opprettholde vårt sosiale nettverk. Det er veldig vanskelig å være den vi en gang var, så la oss få være den vi er nå, og prøv å forstå de forsøk vi gjør på å fungere»

(Bryden, 2005, s. 127).

Takk for oppmerksomheten!

anne.marie.rokstad@aldringoghelse.no